

VISOKA POSLOVNA ŠKOLA STRUKOVNIH STUDIJA NOVI SAD

EKONOMIJA EVROPSKE UNIJE

ZAJEDNIČKA POLJOPRIVREDNA POLITIKA EVROPSKE UNIJE

**ZNAČAJ ULOGE POLJOPRIVREDE U
PRIVREDNOM I POLITIČKOM
ŽIVOTU EVROPSKE UNIJE**

Poljoprivredom se u vreme stvaranja Evropske unije 1957. godine (koju je tada činilo šest zemalja), bavilo oko **14 miliona ljudi**. Pola veka kasnije, broj onih koji su direktno bili zaposleni u poljoprivredi, šumarstvu, lovu i ribarstvu bio je tek nešto veći od **6,7 miliona**.

Carinska unija (zajednička trgovinska politika) i Zajednička poljoprivredna politika (u nastavku ZPP) bile su prve autentične ekonomske politike unutar EU. Nakon njih, pojavile su se politika konkurencije i monetarna politika, ali samo za one države koje su bile deo Evrozone. Dugo se **ZPP opisivala kao jedna od najvećih tekovina ekonomske integracije EU.**

Od nastanka ZPP, udeo poljoprivrede u BDP EU se smanjio. Pored toga, apsolutni broj ljudi zaposlenih u agraru takođe je opao. Ako je to činjenica, zbog čega onda poljoprivreda zauzima tako istaknutu ulogu u privrednom i političkom životu mnogih država, samim tim i Evropske unije?

Odgovor na ovo pitanje nalazi se u spoju sledećih elemenata:

- Jedan od najosnovnijih i najstarijih razloga zbog kojeg se agrarnom sektoru ekonomije poklanja posebna pažnja jeste što on **ima strateški značaj za zemlju.**
- Ukoliko se pretpostavlja da je nacionalno stanovništvo u stanju da zadovolji osnovne potrebe za hranom, kakav je slučaj u razvijenim tržišnim privredama, **onda je cenovna elastičnost tražnje (E_{dp}) manja od 1**

- Relativna cena hrane u razvijenim tržišnim ekonomijama opada ne samo zbog niske cenovne elastičnosti tražnje, već i zbog **niske dohodovne elastičnosti (E_{dy}) koja je manja od 1**
- **Poljoprivredna proizvodnja zavisi od prirodnih uslova.** Pod tim se ne podrazumevaju samo biološki ciklusi, već i klima, suše/poplave, požari, zemljotresi, bolesti i štetočine. Biološki ciklus često predstavlja faktor ograničenja poljoprivredne proizvodnje
- Poljoprivreda nije samo proizvodni sektor privrede, već i **važan potrošač robe i usluga**
- Poljoprivreda ima **ulogu u zaštiti životne sredine i čovekovog mesta stanovanja.**
- Cene većine poljoprivrednih proizvoda iz umerene zone na tržištu predstavljaju tek jedan deo ukupne svetske proizvodnje.

CILJEVI ZAJEDNIČKE POLJOPRIVREDNE POLITIKE EU

Član 33 Ugovora iz Rima navodi pet *ciljeva* Zajedničke poljoprivredne politike:

- ZPP 'će povećati produktivnost u poljoprivredi promovisanjem tehničkog napretka i obezbeđivanjem racionalnog razvoja agrarne proizvodnje, kao i optimalnom upotrebom faktora proizvodnje, pogotovo radne snage'.
- ZPP mora 'da obezbedi prikladan životni standard za deo zajednice koja živi od poljoprivrede, pogotovo povećanjem pojedinačnih primanja lica zaposlenih u agraru.' Međutim, izostala je definicija 'prikladnog (fer) životnog standarda,
- ZPP mora da 'stabilizuje tržišta'.
- Mora da 'obezbedi dostupnost snadbevanja'.
- Snadbevanje mora 'da se obezbedi potrošačima po prihvatljivim cenama.' Međutim, Ugovor iz Rima ne daje definiciju 'prihvatljivih cena'.

MERE ZAJEDNIČKE POLJOPRIVREDNE POLITIKE EU

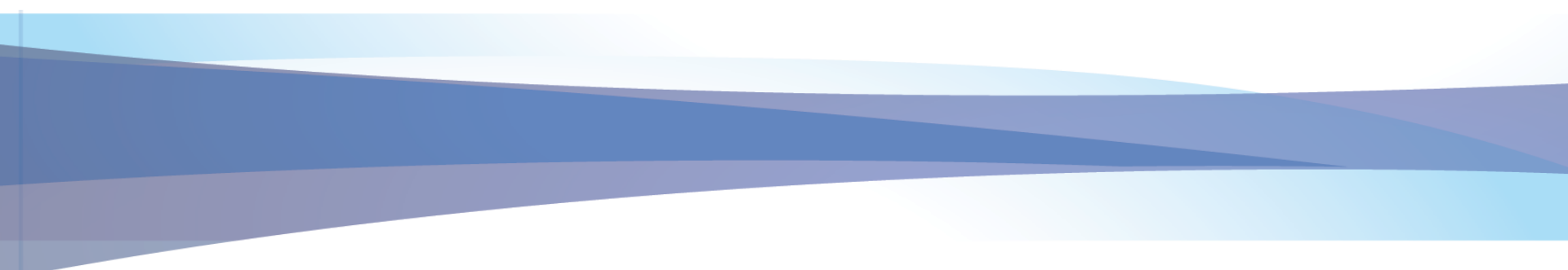
Član 34 Ugovora iz Rima odnosi se na dozvoljene mere i oblike ZPP..

Mere za postizanje ciljeva ZPP mogu da obuhvate regulisanje:

- cena
- pomoći i finansiranja,
- skladištenja, i
- spoljne trgovine.

U zavisnosti od proizvoda, **zajednička organizacija tržišta može da ima jedan od sledeća tri *oblika*:**

- zajednička pravila konkurencije,
- obavezna koordinacija različitih organizacija nacionalnih tržišta, i
- evropska tržišna organizacija.

Jedan od ciljeva EU jeste da doprinese **harmoničnom razvoju svetske trgovine i progresivnom ukidanju ograničenja na međunarodnu trgovinu (član 131)**. Član 174 odnosi se na pitanje životne sredine. Ovim članom prihvata se **načelo predostrožnosti, kao i načelo po kome 'onaj koji zagađuje taj i plaća**.

Iako poljoprivredni proizvodi uključuju i ribu, **politika ribarstva u EU razvila se kao samostalni deo**.

DIMENZIJE ZAJEDNIČKE POLJOPRIVREDNE POLITIKE EU

- ***Unutrašnja dimenzija:***

Zajednička poljoprivredna politika **treba da garantuje utvrđeni nivo cena na domaćem tržištu EU**. Ako cena poljoprivrednih proizvoda padne ispod interventne cene (tj. ispod onog nivoa kada je obavezna intervencija EU), višak zaliha moraju otkupiti državne interventne stanice u neograničenim količinama ako bi se unutrašnja cena došla na tržištu EU zadržala na garantovanom minimalnom nivou.

- ***Spoljna dimenzija:***

Zajednička poljoprivredna politika **održava najniži nivo cena za uvoz poljoprivrednih proizvoda**. Ovaj prag cene štiti unutrašnje poljoprivredno tržište EU podjednako od stranih konkurenata i fluktuacije cena na spoljnom tržištu. U isto vreme, **EU subvencionise izvoz unutrašnjih viškova poljoprivrednih proizvoda**. To je bio slučaj pre početka reforme prvobitne ZPP.

SPROVOĐENJE ZAJEDNIČKE POLJOPRIVREDNE POLITIKE EU

Zajednički cilj bio je da se **sačuva i ojača porodična poljoprivredna proizvodnja** kao okosnica evropske poljoprivrede.

ZPP je počela da se primenjuje 1962. godine, kao jedan postepen proces na osnovu kojeg je trebalo prikupiti potrebnu količinu prihoda od uvoznih prelevmana, kako bi se pokrili izdaci ZPP.

Kasnije, međutim, rast domaćeg outputa doveo je do smanjenja uvoza a shodno tome, i prihoda od varijabilnih uvoznih dažbina. Stoga je prihod od poreza na ime uvoznih prelevmana bio nedovoljan da pokrije izdatke EU na ZPP.

Pre uvođenja ZPP, države članice EU primenjivale su različite i često složene sisteme podrške i intervencije u oblasti poljoprivrede.

Ovi sistemi podrške mogu se podeliti u pet osnovnih grupa:

- ***Kontrola tržišta:*** je bila uobičajena u šest država članica koje su osnovale EU. U ovom sistemu, vlada garantuje da će kupiti određenu količinu poljoprivrednih proizvoda po utvrđenoj (visokoj) ceni. Ako je ponuda robe daleko iznad garantovanog limita, država može da otkupi višak ponude po (nižim) tržišnim cenama. Pored toga, ukoliko proizvodnja prelazi dogovorenu kvotu, takvim proizvođačima državne vlasti mogu da naplate kaznu.
- ***Isplate direktnog dohotka:*** da bi se održao određeni nivo životnog standarda, poljoprivredni proizvođači primaju isplate od ministra finansija, bez obzira na količinu proizvodnje. Švedska je primenjivala sličan sistem.

- ***Plaćanje u slučaju deficita:*** u ovom sistemu postoji određivanje cena poljoprivrednih proizvoda na slobodnom tržištu. Međutim, vlada garantuje cene koje su više od onih na domaćem tržištu. Razlika između (niže) tržišne cene i (više) garantovane cene pokriva se transferima iz budžeta
- ***Varijabilni prelevmani na uvezenu robu:*** država određuje prag cene za uvoz poljoprivrednih proizvoda i zaračunava varijabilne prelevmane na uvoz.
- ***Ostale politike:*** uključuju i odnose se na subvencije za izvoz, investicije ili istraživanje i razvoj.

Ustanovljeni sistem ima tri osnovna načela:

- postoji zajednička tržišna organizacija za poljoprivredne proizvode koji se slobodno kreću unutar EU; cene su iste u celoj EU, a administrativni i zdravstveni standardi su harmonizovani;
- EU daje prednost domaćim poljoprivrednim proizvodima, nad onim uvezenim; i
- postoji finansijska solidarnost među državama članicama EU u pogledu troškova ZPP.

FUNKCIONISANJE I POSLEDICE ZAJEDNIČKE POLJOPRIVREDNE POLITIKE EU

1. Zaštita unutrašnjeg tržišta
2. Novčane kompenzacije
3. Evropski fond za razvoj i garancije u poljoprivredi
4. Struktura poljoprivredne proizvodnje
5. Samodovoljnost
6. Posledice ZPP na glavne učesnike
(poljoprivrednike, potrošače i strane zemlje)